

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

В М'ЯСНОМУ СКОТАРСТВІ

План

1. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби.

Фактичний стан та перспективи розвитку в світі та в Україні.

2. Поняття про технологію, технологічні процеси та операції в м'ясному скотарстві. Системи та способи утримання худоби в м'ясному скотарстві.

1. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби.
Фактичний стан та перспективи розвитку в світі та в
Україні.

У всіх розвинених країнах світу проблема забезпечення населення високоякісним м'ясом і м'ясопродуктами вирішується за рахунок інтенсивного розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства.

В Україні м'ясо яловичини переважно одержують за рахунок:

- використання на забій поголів'я надремонтного молодняка
- та вибракуваного поголів'я дорослої худоби молочних і молочно-м'ясних порід.

Аналіз динаміки поголів'я великої рогатої худоби, виробництва молока і яловичини в Україні показує, **що продовольча проблема сьогодні стоїть доволі гостро.**

Забезпеченість населення молочними продуктами випереджає потребу в м'ясі.

Попит на молоко й продукти його переробки задовольняють споживачів на 80-85%, а по яловичині – менш ніж на 40%.

«Україна історично не була великим виробником яловичини. За оцінками FAO, виробництво яловичини і телятини (в забійній вазі) в Україні останні три роки зберігається приблизно на рівні 290 тис. тонн.

За даними Держстату, за останні 10 років поголів'я ВРХ скоротилося на 35% і станом на 1 липня 2020 року становило 3,5 млн голів (втому числі 1,8 млн корів).

«В Україні яловичина користується меншим попитом, ніж курятина і свинина, і за підсумками останніх років не перевищує 5% від загального виробництва м'яса.

У 2021 році структура реалізації м'яса в живій вазі була наступною: курятина — 69,5%, свинина — 22,9%, яловичина — 7,4%».

Слід додати, що *непопулярність яловичини* в порівнянні з іншими видами м'яса обумовлена головним чином відсутністю традицій її споживання.

Також *стримують попит на м'ясо ВРХ більш високі ціни, ніж на свинину і курятину.*

За різними оцінками, середньостатистичний українець з'їдає:

5–7 кг яловичини на рік.

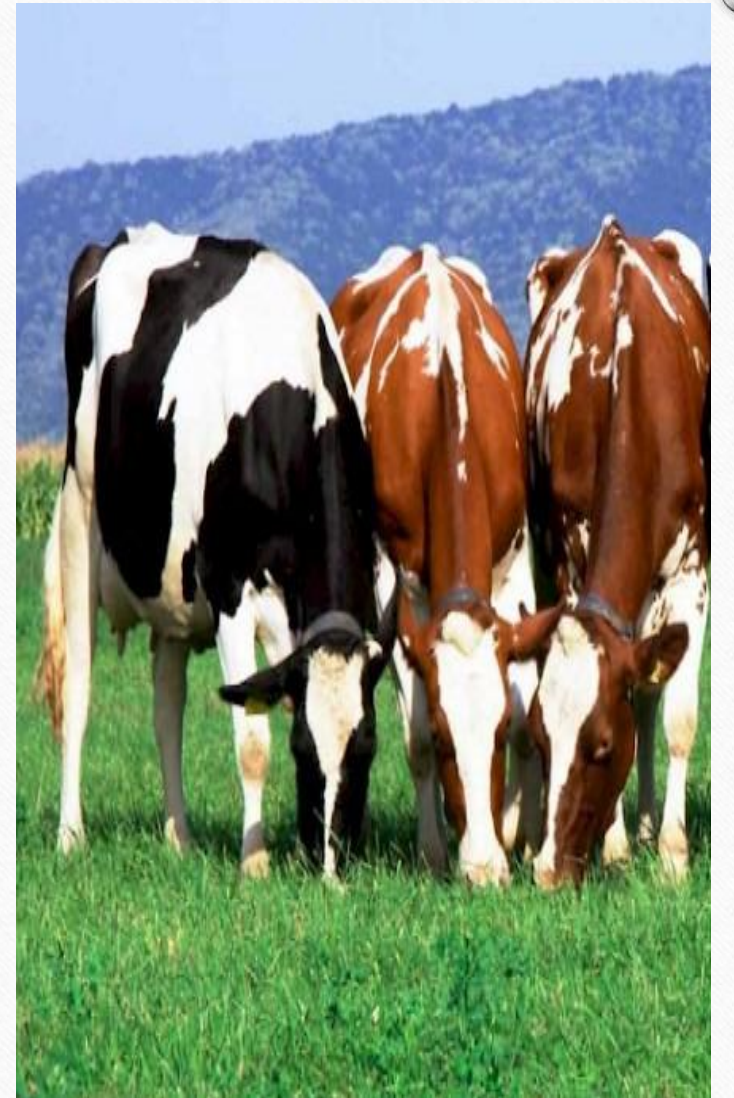
свинини 12,5 кг,

м'яса птиці — 22,3 кг.

Для порівняння: в Аргентині, де найвище споживання яловичини в світі, на одну людину припадає 55,5 кг цього м'яса в рік.

Світове стадо великої рогатої худоби налічує 1,3 млрд голів.

Більшість поголів'я сконцентровано в Індії, Бразилії, США, Китаї, Аргентині.

Найбільший виробник яловичини у світі:

– США (18,5% світового виробництва),

Бразилія (14,4%),

Європейський Союз (12,2%),

Китай (8,6%),

Індія (4,1%), Аргентина (4,0%).

У більшості країн Європи переважають молочний та м'ясо-молочний напрями, у Північній Америці - м'ясомолочний та м'ясний, в Південній Америці - м'ясний, у країнах Азії здебільшого молочний, а в пострадянських країнах молочний та м'ясомолочний напрями спеціалізації.

Так за підсумками 2021 року у ТОП-10 виробників яловичини в Україні увійшли:

1.«Козятинський м'ясокомбінат»-частка на ринку 14%;	6.«Пустомити м'ясо» (входить до складу групи Ukrlandfarming) 3%;
2.«Агро-Продукт» 10%;	7.«Гайсин-м'ясокомбінат» 3%;
3.«Житомирський м'ясокомбінат» 8%;	8.«ВКП „Вербівське“» 2%;
4.«Рачинм'ясопром» 5%;	9.«Лубним'ясо» 2%;
5.«Конотопм'ясо» 4%;	10.«Янтас» 2%.

**«Сьогодні скотарством в Україні не хочуть
займатися, і причин тому більш, ніж достатньо:**

- по-перше, **відсутній прозорий ринок землі**, немає господаря на землі, а орендар ніколи не буде вкладати гроші в «довгий» бізнес. У м'ясному скотарстві інвестиції не дуже швидко повертаються.

- крім того, Україна одна **з найбільш розораних країн планети**, а для рентабельного м'ясного скотарства необхідні пасовища.

Виходячи із науково-обґрунтованих норм харчування:

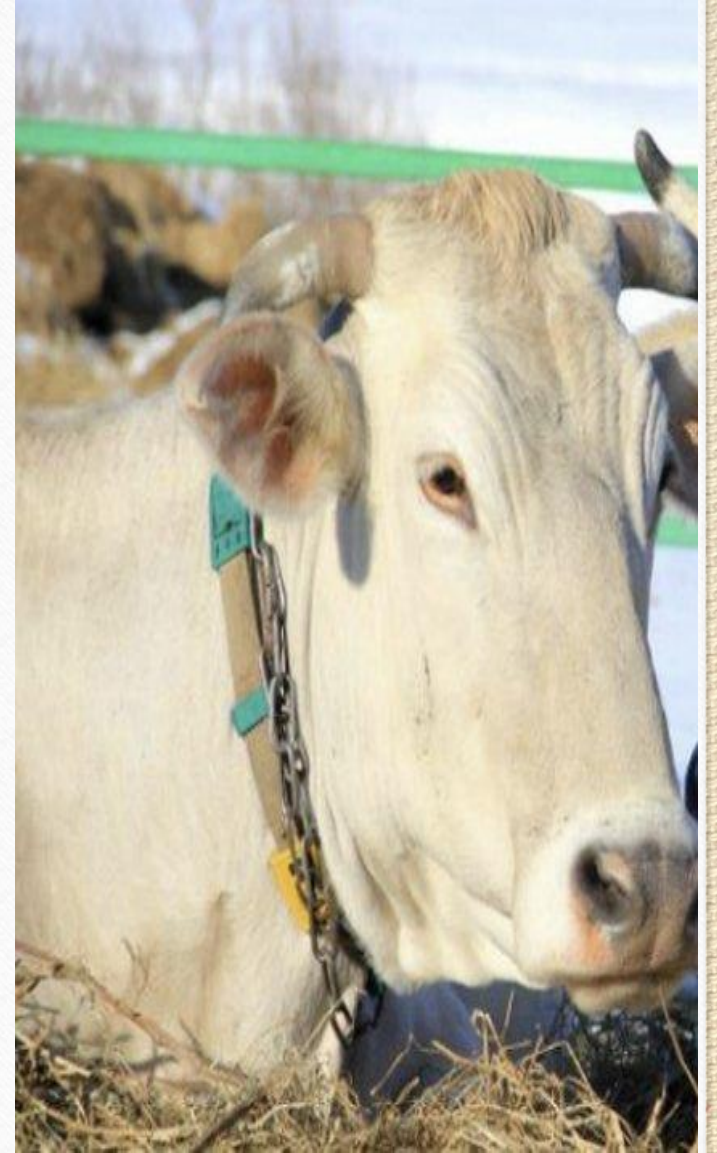
людина повинна споживати на рік 45 кг яловичини, тому необхідно у господарствах всіх форм власності мати близько 1,5-2,0 млн м'ясних корів, або більше 30%.

Визначальними об'єктивними факторами, які надають можливість в перспективі розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства, є такі:

- *продовольчі.* Великий дефіцит виробництва м'яса і його споживання, особливо яловичини. Населення далеко *не повністю забезпечується* цим важливим білковим продуктом харчування. *Вимагає поліпшення* якісних показників яловичини від тварин молочних і комбінованих порід.

- **соціальні.** У сільській місцевості багатьох областей України більше третини населення – пенсійного віку. В господарствах, по розведенню молочної худоби, **важко вирішуються кадрові проблеми**, особливо із доярками.

При постійному зменшенні чисельності працездатного сільського населення, м'ясне скотарство потребує в 8-10 разів менше трудових ресурсів. **Це пояснюється використанням маловитратної технології утримання м'ясної худоби.**

- ***енергетичні.*** При існуючому дефіциті енергоносіїв, ця ***галузь вимагає мінімальних витрат електроенергії, механізмів і машин.***
- ***Енергоємність м'ясного скотарства на 60-80% менше,*** у порівнянні із ***молочним скотарством.***

- ***екологічні.*** Особливої уваги заслуговує розвиток м'ясного скотарства в регіонах, *які забруднені радіонуклідами в результаті аварії на ЧАЕС.*
- Тут дуже *гостро стоїть проблема із трудовими ресурсами* і одержанням екологічно чистої продукції.
- Ця галузь допомагає вирішити проблему зайнятості населення.
- Крім того, з *м'ясом в організм людини попадає менше радіонуклідів, особливо стронцію,* ніж з МОЛОКОМ.

- **ресурсні.** М'ясна худоба вимагає значно *менших витрат концентрованих кормів*, більш ефективно використовує пасовища,

Необхідне *створення високопродуктивних культурних пасовищ і луків*, з яких значно дешевше корми, одночасно і раціональне використання наявних кормових ресурсів та рентабельне ведення галузі м'ясного скотарства.

- **цінові.** Ціни на продукцію м'ясного скотарства не забезпечує простого відтворення стада. *Відсутнє прогнозування цінової політики, недостатньо розвиненої ринкової інфраструктури та недосконалу систему управління ринком. економічні.*
- У раціонах харчування м'ясної худоби *застосовують більш дешеві грубі та зелені корми, відходи харчової промисловості.* Від них одержують високоякісне м'ясо та шкіри, цінну сировину для фармацевтичної промисловості при енерго- та ресурсозберегаючій технології його утримання.

Перші кроки становлення галузі м'ясного скотарства в Україні приходяться на середину 50-х років минулого сторіччя.

Закордонний досвід по формуванні галузі м'ясного скотарства на той час показав, що *найбільш ефективний шлях створення нових м'ясних порід є промислове і поглинальне схрещування спеціалізованих м'ясних порід з поголів'ям місцевої худоби, молочного й комбінованого напрямку продуктивності.*

При цьому *враховується високий генетичний потенціал поліпшуючих, м'ясних порід і гарна пристосованість до місцевих природно-кліматичних умов* із комплексом цінних якостей порід, що поліпшують.

Розвиток м'ясного скотарства розпочався із закупівлі по імпорту м'ясного поголів'я та сперми бугаїв іноземної селекції.

Починаючи з 1955 і по 1972 рік було завезено із-за кордону 981 голову спеціалізованої м'ясної худоби. Переважно це були тварини абердин-ангуської, шаролезької, лімузинської, герефордської, санта-гертруда, шортгорнської і кіанської порід.

У тому числі закупили і 342 голови племінних бугаїв-плідників.

Надалі було закуплено невелику кількість худоби і сперми плідників маркиджанської, галловейської та інших порід. Бугаї-плідники були поставлені на станції штучного запліднення. *Маточне поголів'я розмістили у племінних репродукторах спеціалізованої м'ясної худоби.*

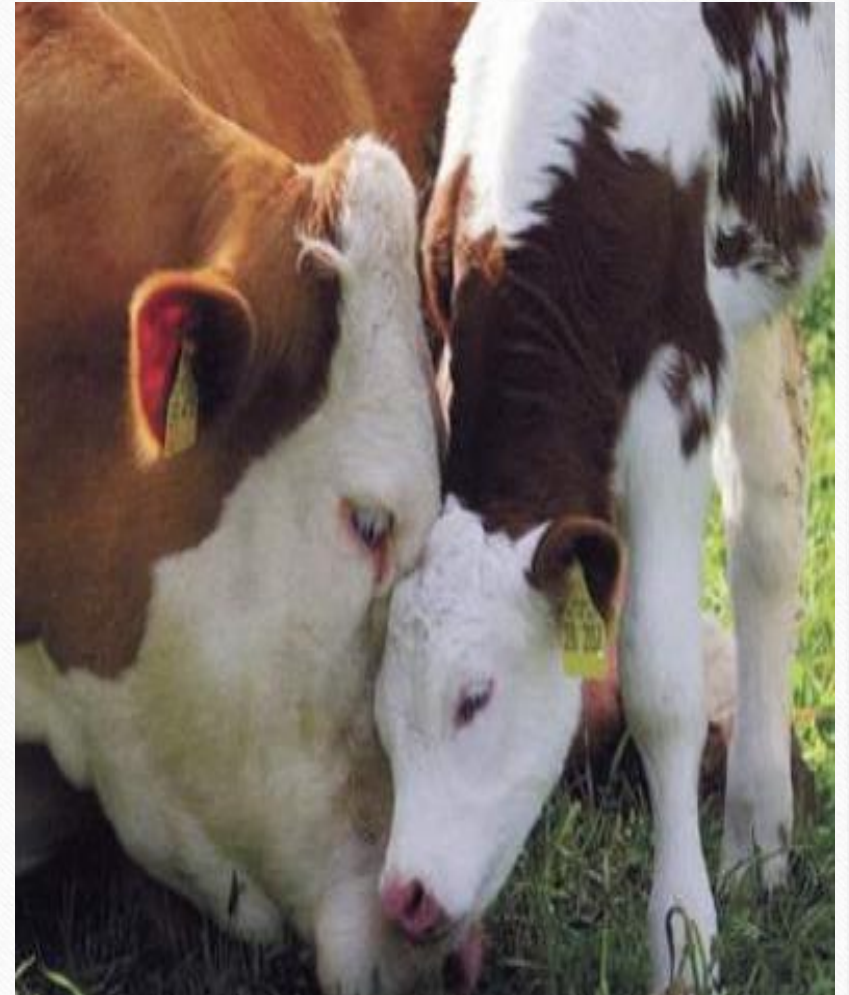

Тварини майже всіх імпорتنих м'ясних порід *добре пройшли акліматизацію та пристосувались в різних зонах України.*

Отримані позитивні результати їх застосування у промисловому схрещуванні.

Ці матеріали *обумовили перспективність їхнього подальшого використання* для створення своїх, вітчизняних м'ясних порід і типів.

Починаючи із 1972 року, *за ініціативою вітчизняних вчених М. А. Кравченка, Ф. Ф. Ейснера, П. Л. Погребняка, В. Ю. Недави, М. В. Зубця*

була обумовлена необхідність і розроблена методика створення своїх, вітчизняних м'ясних порід і подальшого розвитку на Україні галузі спеціалізованого м'ясного скотарства.

У різних природногеографічних зонах України *створили 18 племінних господарств оригінаторів* по виведенню української м'ясної худоби.

Робота була завершена створенням трьох вітчизняних м'ясних порід:

- української м'ясної (1993 р.),*
- волинської (1994 р.)*
- і поліської (1998 р.).*

Успішно велась робота по створенню знам'янської, південної та симентальської м'ясних порід.

Крім цього, в Україні, у дуже обмеженій кількості в окремих господарствах розводиться худоба імпортних м'ясних порід: абердинангуської, герефордської, шаролезької, лімузинської, світлої аквітанської та ін.

З метою успішного розвитку м'ясного скотарства:

- для кожної зони, навіть мікрозони, необхідно мати декілька м'ясних порід, які добре схрещуються між собою, а також із поголів'ям районуваних молочних порід.

Пасовища повинні бути невід'ємною складовою частиною галузі м'ясного скотарства.

Для різних природно-кліматичних зон країни ***розроблені спеціальні технології створення й тривалого використання пасовищ*** на основі спеціально підібраних сортів трав.

Питома вага м'ясних корів у різних природно-кліматичних зонах в Україні може бути неоднаковою.

У забруднених районах, на Поліссі, їхня чисельність може становить більше 50%, у зоні Лісостепу – 30% і Степу – близько 20%.

В зонах Лісостепу й Степу господарства спеціалізуються на виробництві зерна, цукрового буряку.

У структурі кормовиробництва близько 80% займає солома, інші грубі й соковиті корми, які найбільше раціонально можуть бути використані м'ясною худобою.

Українськими науковцями визначені основні шляхи збільшення поголів'я м'ясної худоби. Такими є:

- *інтенсивне відтворення* наявного поголів'я вітчизняних і імпортованих м'ясних порід;
- *широке використання низькопродуктивних ремонтних телиць* молочних і молочно-м'ясних порід для схрещування із плідниками м'ясних порід, або їх штучне запліднення спермою м'ясних бугаїв.

Отримане помісне потомство потрібно **вирощувати за технологією м'ясного скотарства**, що дасть можливість за рахунок помісного поголів'я телиць – **створити товарні гурти м'ясної худоби**.

У першу чергу, таку роботу **необхідно проводити у господарствах, що мають певні виробничі потужності** (приміщення, земля, трудові ресурси), які не використовуються.

- *використання трансплантації ембріонів в племінних заводах та племрепродукторах,* дозволить від видатних батьків за рік одержувати 10-20 телят, замість одного у звичайних умовах.

Розрахунки показують, що в Україні, навіть при низькому надої на рівні 2000 кг на корову, буде спостерігатись дефіцит яловичини і є нагальна необхідність мати в 10-20 разів більше поголів'я м'ясної худоби, ніж воно є на сьогодні фактично.

При нарощуванні надоїв від молочних корів різко збільшуватиметься дефіцит яловичини, який можна ліквідувати тільки за рахунок збільшення чисельності м'ясної худоби.

Для розвитку м'ясного скотарства в Україні є необхідний генофонд порід, що представлений трьома вітчизняними

(українською, волинською, поліською м'ясними),

а також імпортними (абердин-ангуською, герефордською, лімузинською, шароле, та ін.).

Створюються три нові м'ясні породи – знам'янська, південна і симентальська м'ясна.

Технологія і організація ведення м'ясного скотарства в умовах інтенсивного землеробства в господарствах-репродукторах всіх природнокліматичних зон України *в основному відпрацьована.*

Але поряд із цим, через ряд об'єктивних і суб'єктивних причин (*недостатню забезпеченість кормами, низькими закупівельними цінами на м'ясо яловичини, без врахування його якості, відсутність фахівців*) *широкого розвитку ця галузь не одержала.*

За умов доведення споживання яловичини на душу населення у найближчі роки до 30-35 кг,

необхідно широко розвивати галузь інтенсивного м'ясного скотарства.

Для збільшення кількості поголів'я м'ясної худоби, підвищення його продуктивності та виробництва якісного м'яса яловичини, важливе значення має:

надання державою дотації на утримання кожної продуктивної м'ясної корови, шляхом компенсації нормативних витрат на її вирощування. Це практикується у країнах із ринковою економікою.

Таким чином, м'ясне скотарство має широке розповсюдження у багатьох країнах світу.

В Україні створенню галузі м'ясного скотарства присвячена велика кількість наукових досліджень, але свій розвиток галузь не одержала.

Її роль у виробництві високоякісної яловичини та важкої шкіряної сировини обмежена.

1. **Поняття про технологію, технологічні процеси та операції в м'ясному скотарстві. Системи та способи утримання худоби в м'ясному скотарстві.**

М'ясне скотарство в Україні розвивається як спеціалізована самостійна галузь тваринництва, основним завданням якої є:

- **виробництво високоякісної яловичини.**

Найдоцільнішою є його організація в районах із значними масивами природних кормових угідь.

**Галузь м'ясного скотарства характеризується
низкою особливостей:**

- для виробництва яловичини застосовують іншу технологію з використанням м'ясних порід худоби,
- добре пристосованих до різних кліматичних умов,
- невибагливих до кормів,
- стійких проти захворювань, із консолідованою спадковістю, скороспілих,
- із високою оплатою корму продукцією,
- більшим виходом м'яса високої якості.

- *Тварини м'ясних порід краще нарощують м'ясо, особливо на тих ділянках тулуба, з яких одержують продукцію вищих сортів.*
- *При цьому м'язова тканина рівномірно пронизана жиром, м'ясо соковите і є біологічно повноцінним продуктом харчування з високими кулінарними якостями.*

У м'ясному скотарстві капітальні витрати на будівництво приміщень, засоби механізації, затрати праці на виробництво продукції значно менші, оскільки підсисне вирощування телят до 7-8-місячного віку виключає процес догляду за молодняком у молочний період.

Технологічний цикл виробництва яловичини поділяють на три періоди:

- відтворення й вирощування телят до відлучення,*
- вирощування молодняка після відлучення від корів*
- та інтенсивна його відгодівля або нагул.*

Рівень виробництва яловичини тісно пов'язаний з відтворенням стада, бо чим вищий вихід телят, тим більше можна отримати яловичини.

За умови виходу телят 100% на структурну голову одержують 120-130 кг яловичини, а при 60-70 телятах від 100 корів цей показник знижується до 60-70 кг.

У м'ясному скотарстві застосовують сезонні й цілорічні отелення.

Економічно вигідними є сезонні отелення – лютий-квітень. При цьому корів осіменяють у короткий період протягом червня-липня.

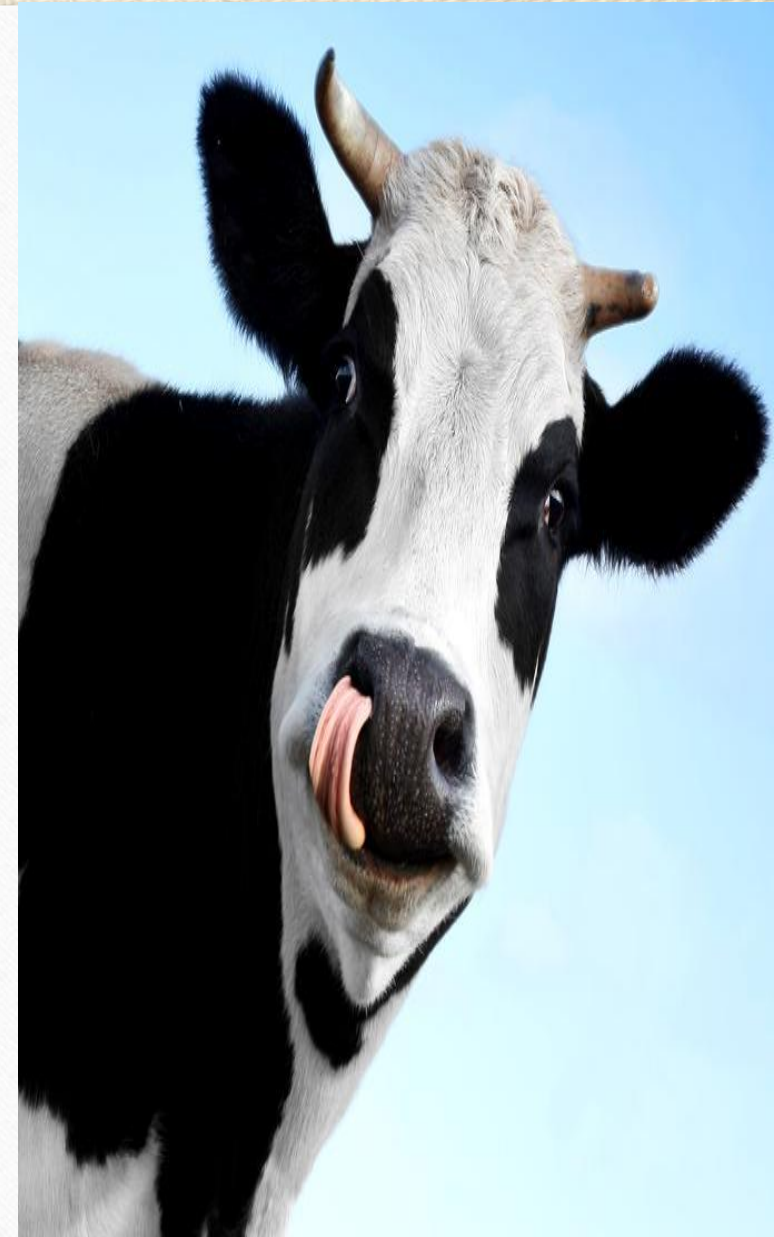

Вирощування телят зимово-весняних отелень значно дешевше, оскільки за пасовищний період вони підростають і здатні ефективно використовувати зелені корми.

Висока молочність корів, годівля зеленими кормами позитивно впливають на ріст і розвиток телят.

У вересні-жовтні у період відлучення від корів у 7-8-місячному віці вони досягають живої маси 200-260 кг,

а достатня кількість кормів (в осінній період) сприяє одержанню високих середньодобових приростів.

Зимово-весняні отелення позитивно впливають на перебіг лактації і дотримання оптимального сервіс-періоду.

Найбільш бажаний інтервал між отеленнями – 10-11 міс, бо більший міжотельний період не дає можливості отримувати від корови щороку теля.

У господарствах, де не вистачає приміщень, тільних корів взимку утримують у корівниках легкого типу, тому отелення планують на квітень-травень.

Цілорічні отелення організовують у господарствах із міцною кормовою базою, де тварини достатньо забезпечені кормами.

Найдоцільніше м'ясних тварин утримувати безприв'язно на глибокій незмінній підстилці

з годівлею на вигульно-кормових майданчиках і напуванням із групових напувалок з підігріванням води (АГК-4). У випадку, коли підстилки недостатньо, застосовують безприв'язнобоксовий спосіб утримання.

Корови відпочивають у боксах, а телята – у спеціально відведених для них секціях на підстилці.

Вирощування телят.

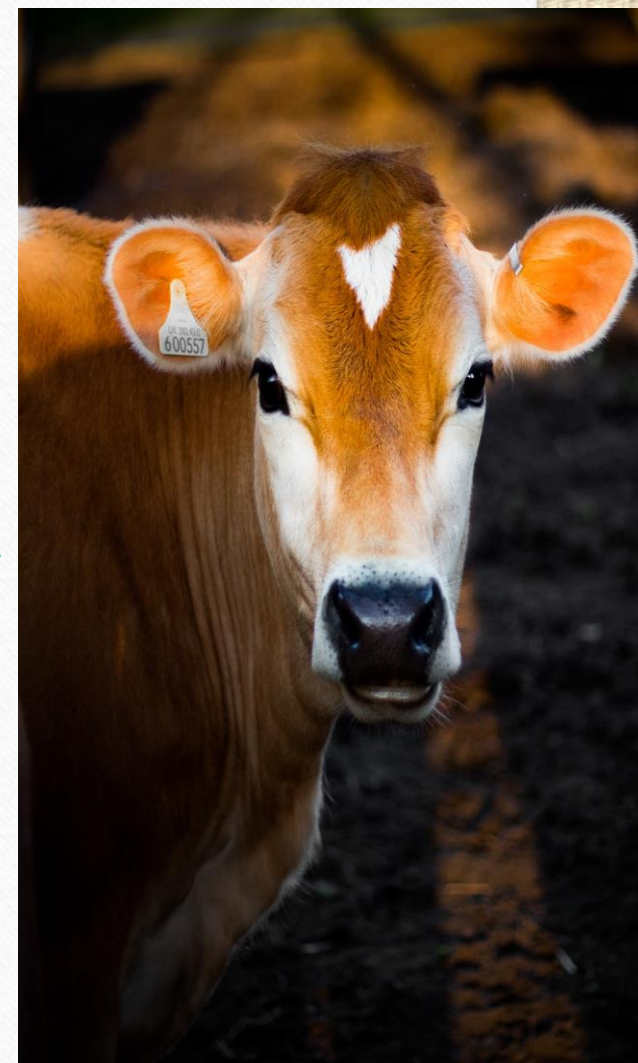
Отелення корів відбувається в родильних відділеннях або безпосередньо в корівниках.

Після народження перший раз теля годують не пізніше як за 1-1,5 год.

Новотільних корів після утримання 7-10 днів із телятами у клітках формують у невеликі групи і через 2-3 тижні переводять у секції.

До поїдання рослинних кормів їх привчають із 15-20-денного віку.

Новотільних корів спочатку годують сіном, а на повний раціон переводять через 10-15 днів.

У стійловий період для лактуючої корови забезпечують таку структуру кормів раціону: грубих – 35-45%, соковитих – 35-40% і концентрованих – 20-25%. На 100 кг живої маси дають грубих – 1,8-2 кг, силосу – 3,6-3,8 і концкормів – 0,2-0,4 кг.

У м'ясному скотарстві телят під коровами вирощують упродовж 7-8 міс двома способами :

– без відлучення

та регламентовано (режимно).

Протягом перших 10 днів після народження їх утримують із матерями, а пізніше – окремо і підпускають до корів 3-4, а з другої половини лактації – 2-3 рази на добу.

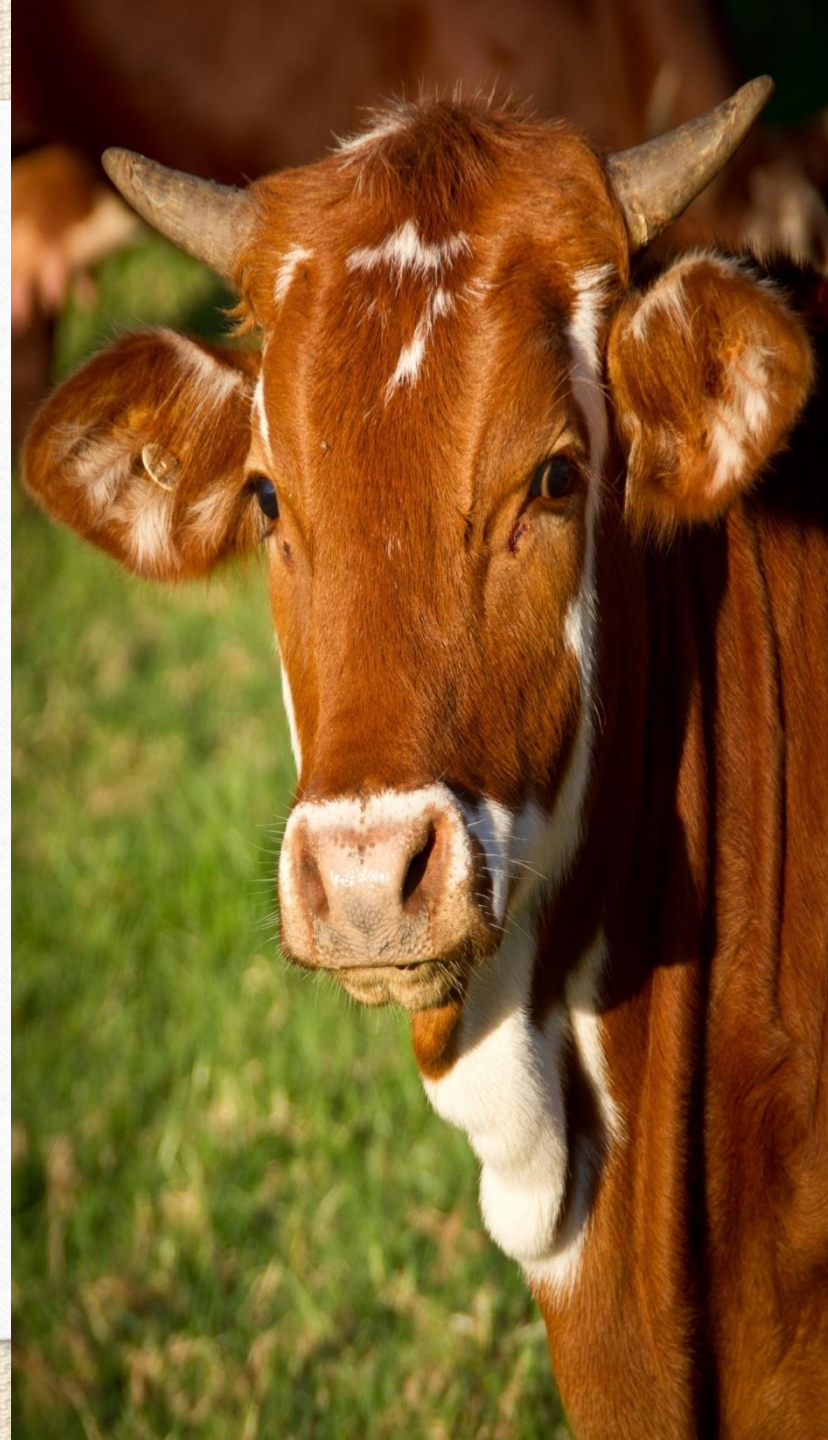

Телят разом із коровами випасають на пасовищах, обладнаних місцями для відпочинку, напування й підгодівлі зеленими кормами,

а за 2-3 тижні до відлучення їх привчають до поїдання концентрованих кормів.

У 6-7-місячному віці телят відлучають від корів і зважують.

На період відлучення вони мають бути добре розвинені, а їхня жива маса досягати 180-220 кг і більше.

Перші 3-4 дні відлучений молодняк утримують у приміщеннях групами по 15-20 голів із необмеженим доступом до води і корму, потім випускають у двір, а через 12-15 днів за наявності пасовищ – випасають.

Молодняк розподіляють за статтю і формують гурти кількістю 70-100 голів.

Упродовж перших 1,5-2 міс у стійловий період молодняку згодують доброякісне сіно, силос і концкорми з розрахунку 2-3 кг на голову за добу.

Раціони повинні містити достатню кількість перетравного протеїну, вітамінів та мінеральних речовин.

У зимових раціонах на грубі корми припадає 35-45%, соковиті – 30- 40 і концентровані – 20-30%.

Влітку згодують зелені й концентровані корми.

До 12-місячного віку ремонтних телиць вирощують на високому рівні годівлі, а від 12- до 18-місячного – на помірному.

У 16-18-місячному віці жива маса телиць має досягати 320-400 кг.

Вирощування надремонтного молодняка м'ясних порід триває до 12- 14-місячного віку й закінчується три-чотиримісячною відгодівлею,

тому його рівень розраховують на одержання 500-600 кг живої маси у 18- місячному віці.

Вирощувати молодняк до старшого віку недоцільно, оскільки у нього знижується приріст живої маси і значно збільшуються витрати кормів на 1 кг приросту.

Від забою тварин у ранньому віці не одержують повноцінної яловичини, зменшується вихід м'яса і підвищується його собівартість.

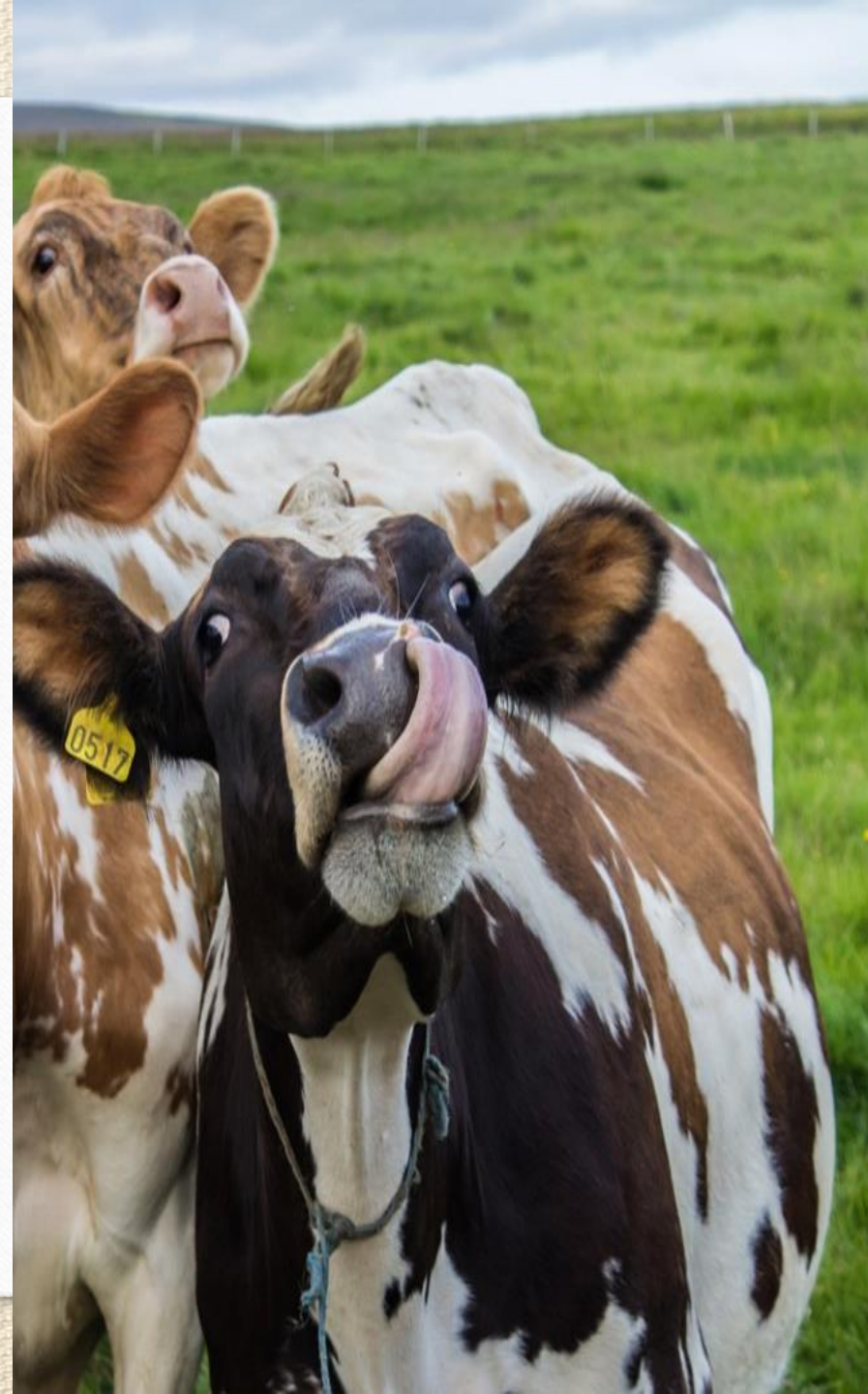

З досягненням живої маси 400 кг синтез білка в організмі молодняка м'ясних порід із віком знижується,

а інтенсивність відкладання жиру підвищується після досягнення живої маси 300 кг.

Тому в більш ранньому віці збільшення маси молодняка відбувається за рахунок росту м'язової, а в пізньому – жирової тканин.

Із віком зі збільшенням відкладання жиру підвищується енергетичність м'яса, а на утворення такого приросту витрачається більше кормів.

Молодняк на м'ясо вирощують інтенсивно,
запобігаючи відставанню в рості протягом
перших 7-8 міс життя,

*оскільки за подальшої відгодівлі вже у 15-16-
місячному віці молодняк жиріє,*

знижує прирости, а з досягненням живої маси
300-350 кг фактично закінчує свій ріст.

За інтенсивного вирощування витрати кормів майже в 2 рази нижчі, ніж в разі екстенсивного.

Найвищу рентабельність одержують у період вирощування молодняку до 15-місячного віку.

У стійловий період для відгодівлі використовують силос, сінаж, сіно й концкорми, на які за загальною поживністю має припадати, %:
грубих – 20-25, соковитих – 35-40, концкормів – 38-50.

Влітку основними є зелені корми.

Перед постановкою на відгодівлю молодняк зважують і в підготовчий період привчають до поїдання значної кількості дешевих грубих кормів, а в заключний – збільшують витрати концентрованих.

У м'ясному скотарстві ефективним є нагул.:

- мінімальними витратами кормів,
- у 3-4 рази підвищити продуктивність праці
- і в 5-8 разів зменшити собівартість приросту,
- оскільки з виробничого циклу вилучаються операції із заготівлі, транспортування кормів та видалення гною.

Відгодівля вибракуваної худоби триває 2-3 міс.

Упродовж цього періоду жива маса тварин збільшується на 80-90 кг.

Відгодівля сприяє відкладенню на сполучній тканині, жирових клітин, які розпушують сполучнотканинні волокна, і яловичина стає ніжною та мармуровою.

У тушах збільшується частка м'якоті, зменшується кількість неїстівних компонентів (кістки, хрящі, сухожилки), підвищується якість шкур.

*Вибракуваних корів формують у групи і в перший період відгодівлі **використовують в основному грубі та соковиті корми,***

***а** концентровані згодують у заключний період із розрахунку 3-4 кг на голову за добу.*

Оплату праці обслуговуючому персоналу на вирощуванні і відгодівлі здійснюють залежно від приросту та вгодованості тварин.

Деякі господарства застосовують *принцип авансової оплати з догляду за тваринами з остаточним розрахунком із завершенням відгодівлі чи нагулу.*

Для *спеціалізованих господарств* із виробництва яловичини характерні:

- *вищі середньодобові прирости*
- *і менші затрати праці*
- *й витрати кормів на одиницю продукції.*

Розміри спеціалізованих господарств за кількістю поголів'я коливаються від 1,5 до 15 тис. голів молодняку великої рогатої худоби,

а за обсягом виробництва м'яса – від 100 до 3500 т за рік.

До основних технологічних операцій з виробництва яловичини на промисловій основі належать:

- комплектування молодняком,*
- організація кормової бази, системи годівлі й утримання худоби,*
- проектні рішення будівель та обладнання,*
- механізація виробничих процесів,*
- ветеринарні заходи щодо створення оптимальних зоогігієнічних умов*
- і профілактика захворювань тварин, організація й оплата праці.*

Технологія виробництва яловичини на промисловій основі ґрунтується на:

- *концентрації поголів'я худоби,*
- *біологічно повноцінній годівлі,*
- *високому рівні механізації*
- *та автоматизації виробничих процесів,*
- *ритмічності.*

Остання є основною умовою, оскільки *ритмічність виражається в рівномірному періодичному надходженні молодняку на вирощування й здавання його м'ясопереробні підприємства.*

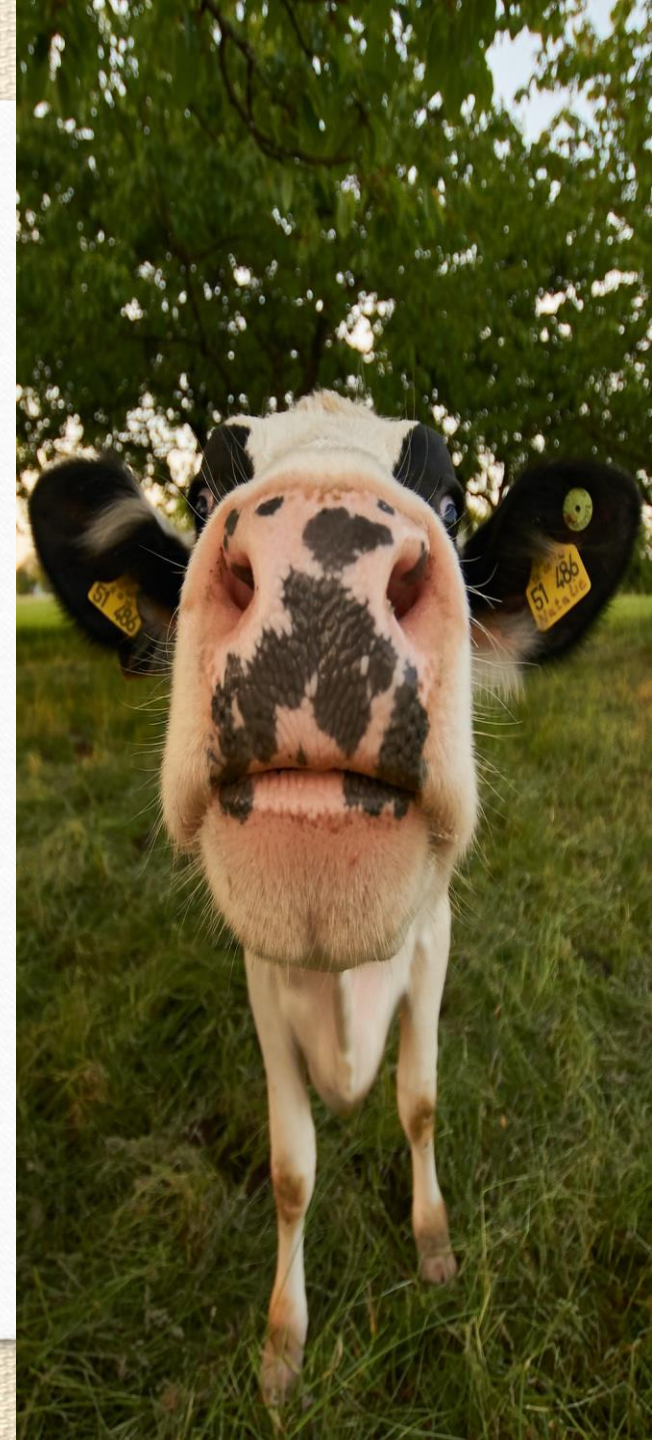

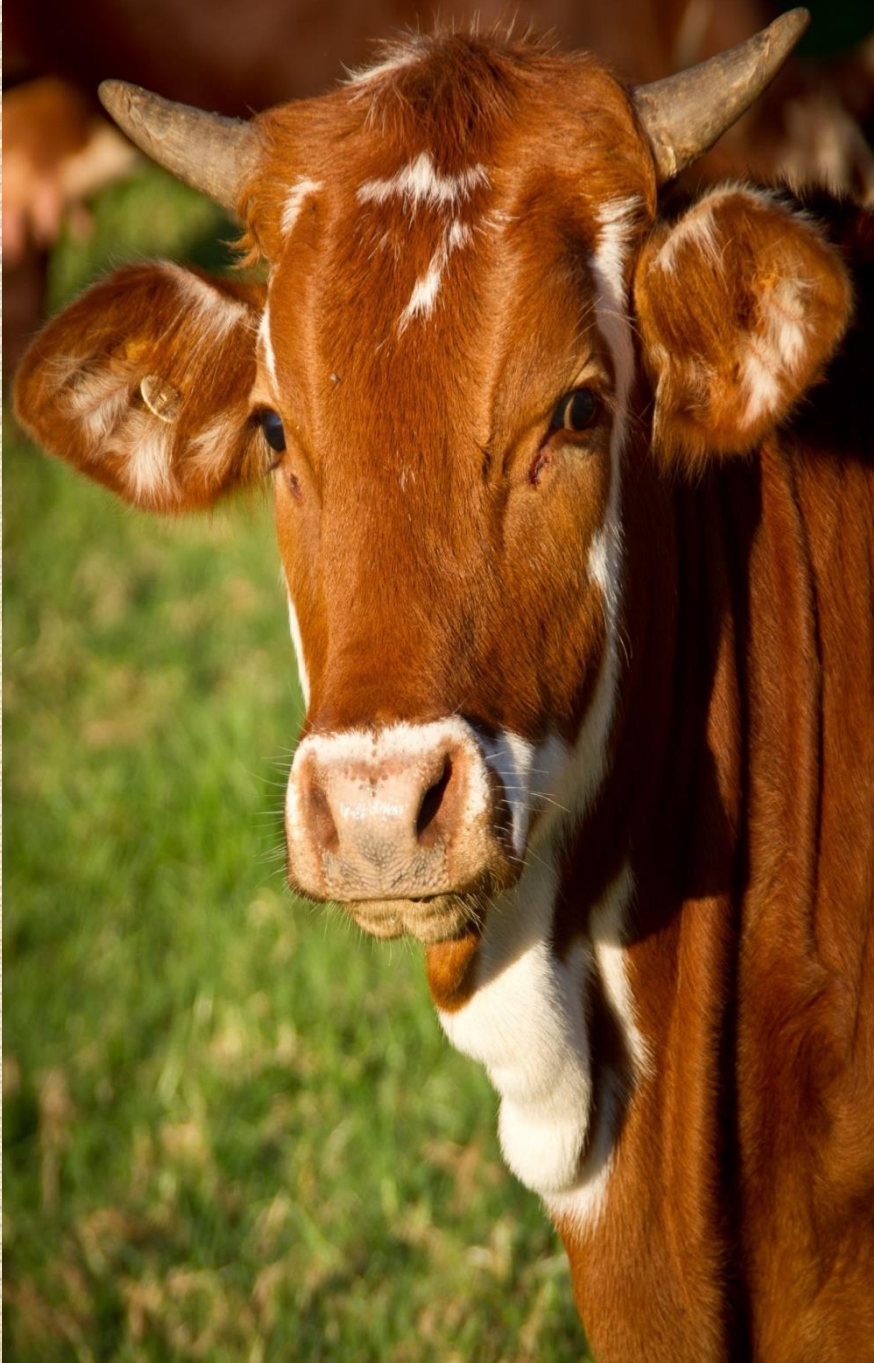
Підприємства з повним циклом виробництва комплектують:

- молодняком 10-12-денного віку живою масою 35-50 кг,*
- із вирощування й відгодівлі – віком 6-10 міс і живою масою 150-250 кг,*
- відгодівельні майданчики – 9-12-місячного і живою масою 220-300 кг.*

У господарствах із високим показником розорюваності земель (60% і більше) молодняк на м'ясо вирощують на власних кормах.

Зелені й грубі корми тут отримують завдяки вирощуванню багаторічних культур, урожаї яких значно вищі, ніж однорічних.

Залежно від природнокліматичних умов *для приготування силосу вирощують кукурудзу, соняшник з однорічними бобовими і злаковими травами.*

У структурі виробництва концентрованих кормів *значне місце мають посідати бобові культури* (горох, соя, чина, люпин),

оскільки для зерна злаків характерний невисокий вміст протеїну.

Упродовж усього періоду вирощування годівля тварин має бути:

- *безперервною,*
- *повноцінною*
- *і диференційованою за фазами виробничого процесу та віковими періодами з метою отримання планових приростів.*

До 6-місячного віку телят утримують безприв'язно групами по 10-35 голів залежно від розміру станка, а пізніше застосовують спосіб утримання згідно з прийнятою технологією (безприв'язний, прив'язний і комбінований).

У господарствах, які спеціалізуються на відгодівлі, молодняку взимку утримують на прив'язі, а влітку – в загонах без прив'язі.

Комбінований спосіб утримання – до 10-12-місячного віку групами без прив'язі,

а потім на прив'язі дає можливість повніше використати біологічні особливості молодого організму й раціональніше витратити корми.

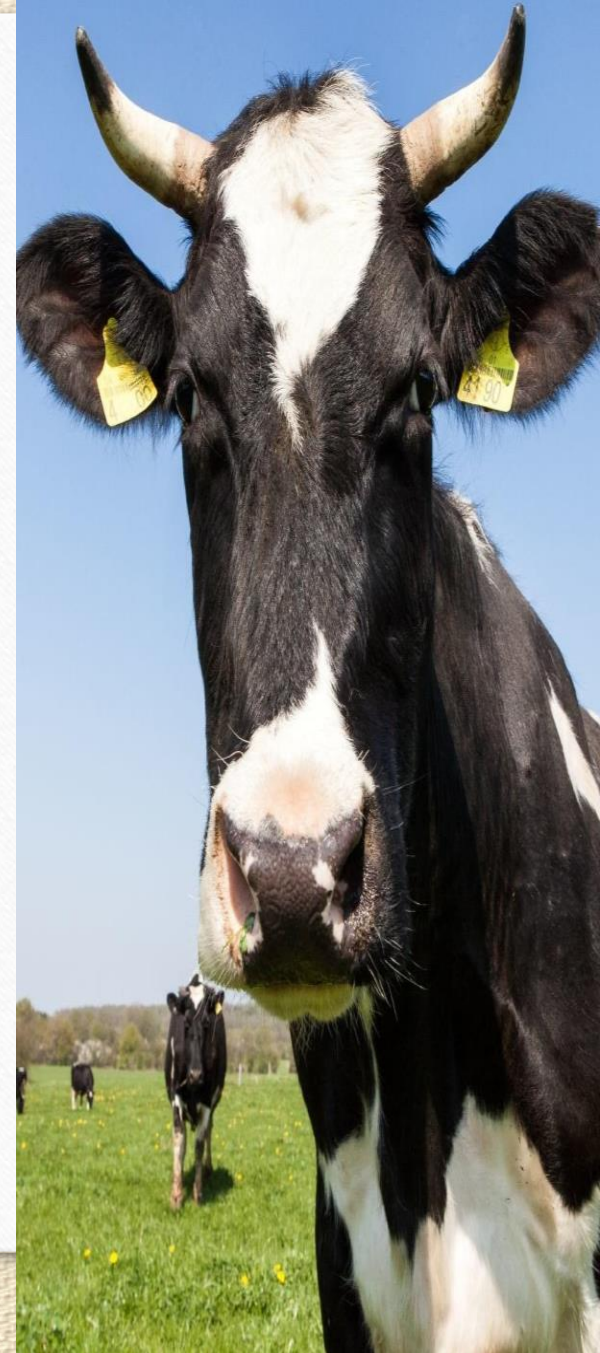

Найбільшого застосування в умовах промислової технології набув безприв'язний спосіб утримання з різними його комбінаціями

(на щілинній підлозі, глибокій підстилці, у боксах із щілинною і суцільною підлогою тощо).

Групове утримання молодняку в боксах порівняно з розміщенням його на щілинній підлозі забезпечує:

- кращий відпочинок,*
- запобігає їхньому переохолодженню взимку,*
- сприяє отриманню вищих середньодобових приростів*
- і зниженню витрати кормів на одиницю продукції.*

*Значною мірою на вирощування тварин впливає:
режим годівлі, тобто кратність роздавання кормів
і черговість згодовування компонентів раціону.*

*У практиці вирощування молодняка на м'ясо
застосовують три- і дворазову годівлю.*

Спочатку тваринам згодовують основні корми
(силос, жом, барду, зелену масу), потім грубі (сіно,
солому).

Солому подрібнюють і здобрюють патокою чи
концкормами.

Будівництво тваринницьких приміщень здійснюють із урахуванням біологічних особливостей худоби.

Для групового безприв'язного утримання в приміщеннях влаштовують секції з розрахунку на 10-20 телят-молочників, 20-40 бугайців, кастратів, телиць.

Ширина кормових, кормо-гнойових і гнойових *проходів визначається розмірами машин і обладнання*, що використовують для роздавання кормів і прибирання гною.

Підлога в приміщеннях може бути з бетону, асфальту, цегли, дерева, металу.

Для створення оптимального мікроклімату приміщення обладнують вентиляційно-опалювальною системою серії «Клімат». Взимку обмін повітря для молодняку має становити 20, для дорослої худоби – не менше ніж 17 м³, влітку відповідно 60-80 і 40-50 м³ на одну голову.

У господарствах з високим рівнем механізації бажано мати кормоцехи, де з різноманітних кормів (силос, сінаж, грубі, концентровані) готують кормосуміші.

На збірному конвеєрі або в змішувачах подрібнювачах до кормосуміші додають різні білково-вітамінно-мінеральні домішки.

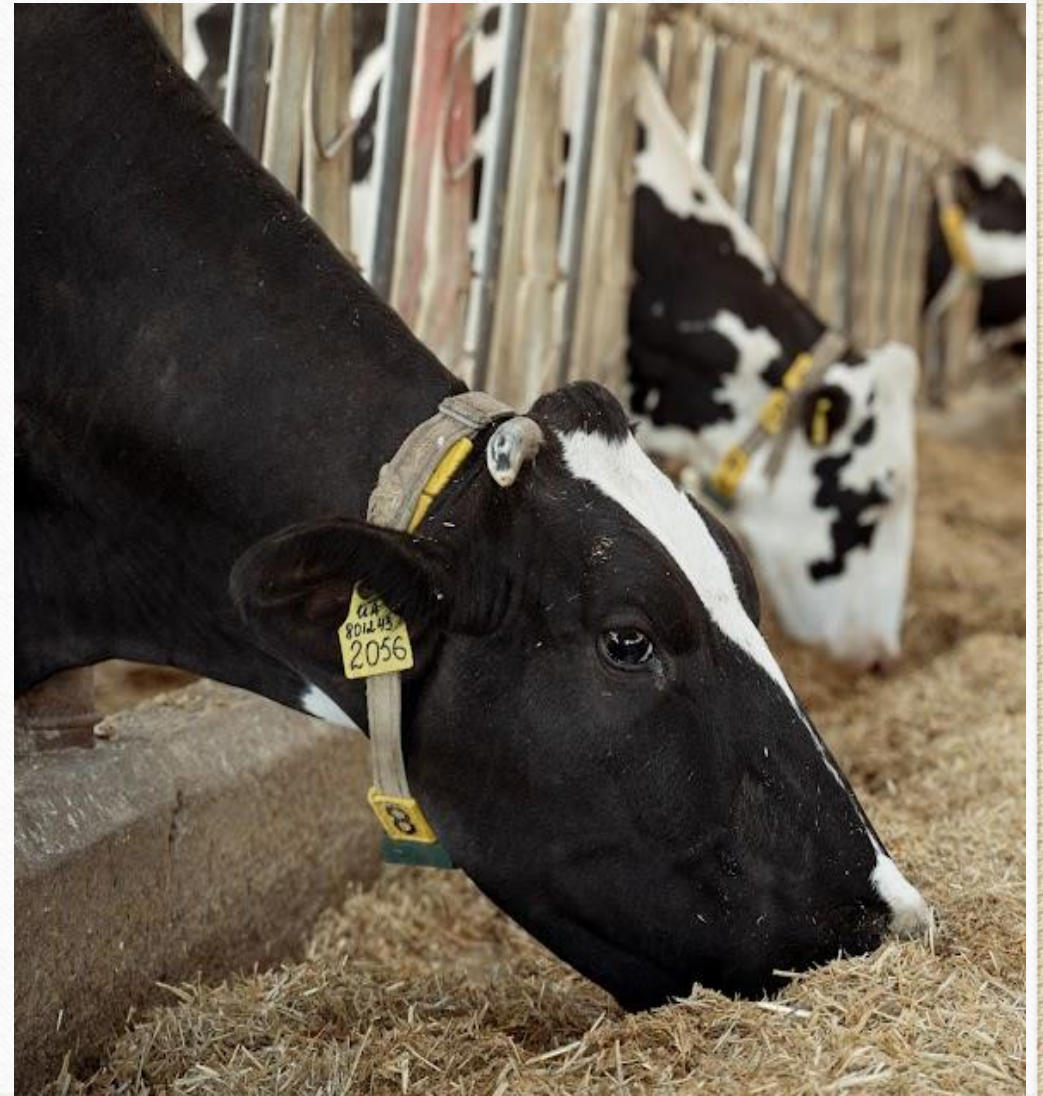

Готовий корм (монокорм) завантажують у кормороздавач і доставляють до годівниць.

З цією метою використовують мобільні кормороздавачі типу РЕМ-8Д, КУТ-10А, КУТ-10Б, КПТ-10, жомороздавачі РЖ-3, ММЗ-555Р; патокороздавачі РМК-1,7 і електрокари ЕКГ-2.

На відгодівельних майданчиках використовують автомобільні роздавачі-змішувачі. Корми роздають також стаціонарними стрічковими чи шнековими конвеєрами.

Для постачання води тваринам в умовах прив'язного і безприв'язного утримання приміщення обладнують автонапувалками ПА-1А, АП-1А, ПА-2,

відгодівельні майданчики – груповими напувалками АГК-4А і АГК-12 із електропідігріванням води,

а пасовища – ВУК-3А чи ПАП-10 (цистерна на 3000 л і 10 індивідуальних напувалок ПА-1А).

Гній з місць утримання тварин видаляють трьома способами: конвеєрами:

за допомогою гідравліки і бульдозерів, начеплених на колісні трактори.

За умов прив'язного утримання на суцільних підлогах із використанням підстилки *застосовують скребкові й штангові конвеєри* (ТСН-3,0Б, ТШ-30А, ТСН-160, ТС-1 та ін.).

☉ *За безприв'язного утримання гній видаляють* бульдозером, начепленим на трактор, 2-3 рази на рік,

зі щілинної підлоги – змиванням або використовують самопливну шиберну систему,

коли тварини протоптують гній крізь решітки у поздовжні канали, що впадають у загальні поперечні канали, через які він видаляється з приміщення.

Рідку частину гною вивозять на поля, а тверду – мобільними транспортними засобами у спеціально побудоване гноєсховище.

У загальних трудових витратах на прибирання гною припадає 35-40%.

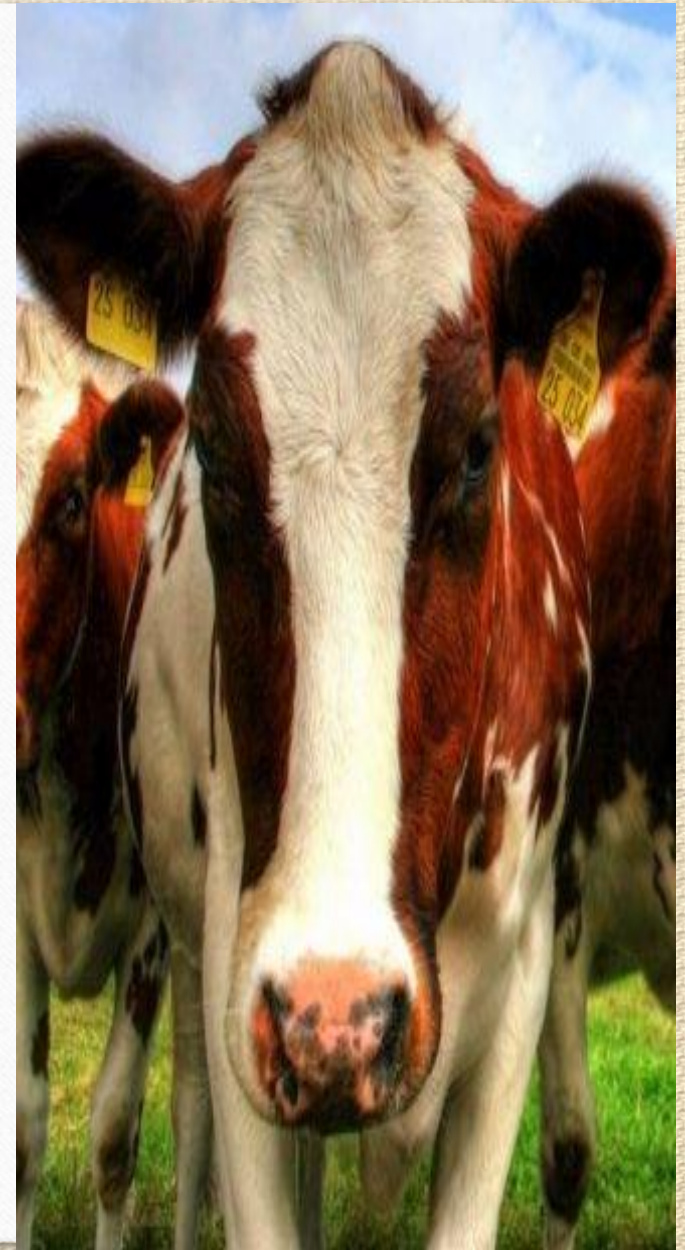
Усі існуючі технології з виробництва яловичини об'єднують у чотири групи.

Перша – технологія з повним циклом виробництва, вона починається з вирощування телят 10-20-денного віку і закінчується відгодівлею молодняку у 12-15-місячному віці.

Тривалість вирощування за цієї системи залежить від запланованої кінцевої живої маси та інтенсивності вирощування тварин.

Технологією передбачено утримання молодняку в приміщеннях закритого типу з використанням цілорічної стійлової системи.

Застосування другої передбачає:

вирощування від 4-6-місячного й інтенсивну відгодівлю у приміщеннях чи на відкритих майданчиках до 15- 18-місячного віку.

Використовують власні корми, залишки харчової промисловості (жом, барду, вичавки тощо), а також нагул на природних і культурних пасовищах.

Третя – це інтенсивна відгодівля молодняку і вибракуваної худоби в закритих приміщеннях із використанням кормів власного виробництва і залишків цукрових та спиртових заводів.

Молодняк на відгодівлю надходить живою масою 280-320 кг.

Четверта – інтенсивна відгодівля:

- МОЛОДНЯКУ
- й вибракуваної худоби на відкритих майданчиках або з використанням пасовищ.

Для відгодівлі використовують силос, сінаж, грубі та концентровані корми, а влітку основним кормом є зелена маса.

Для виробництва яловичини використовують типові проекти 819-215, 801-376 на 10 000 і 801-306, 819-204 на 5000 відгодівельного поголів'я за рік.

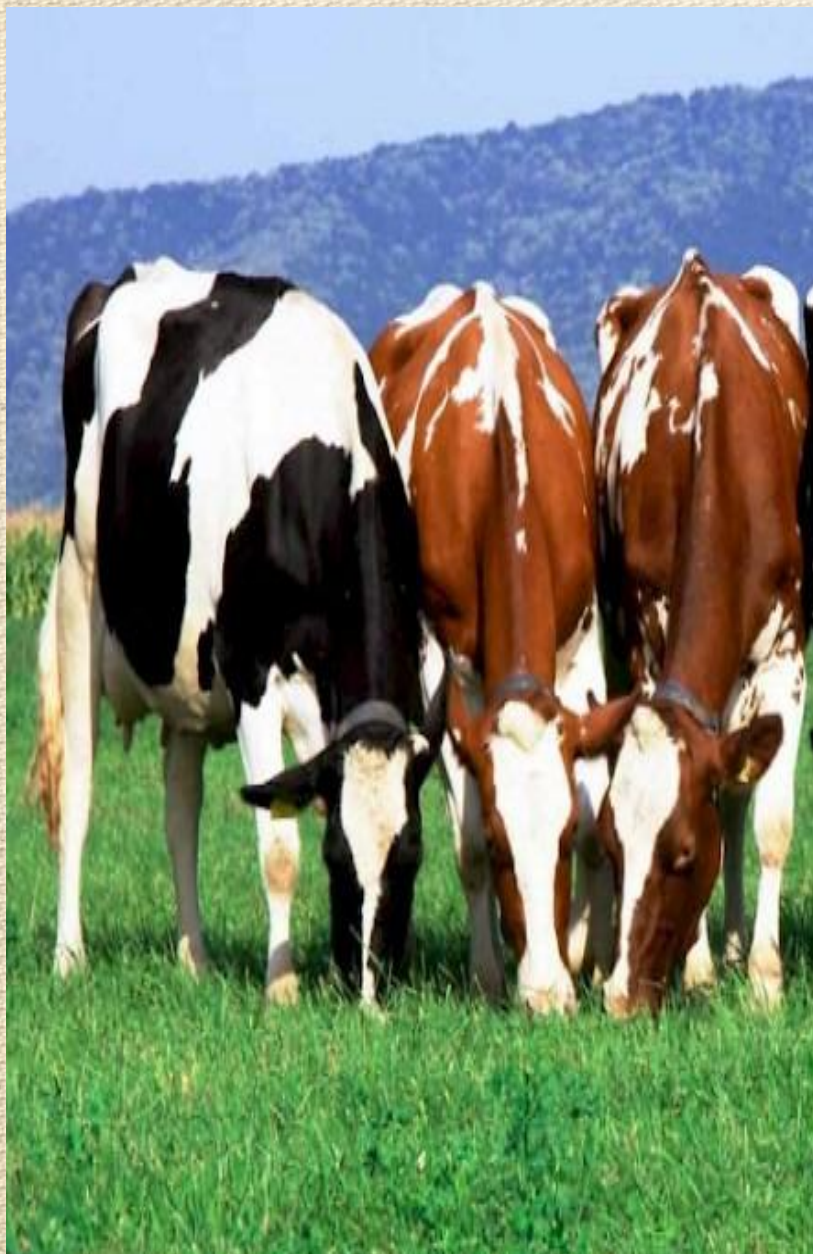
Молодняк утримують у капітальних приміщеннях безвигульно, групами, на щілинних підлогах із регульованим мікрокліматом та роздаванням кормів стаціонарними засобами.

У низці господарств виробництво яловичини здійснюють і за старими проектами на 3000 і 6000 відгодівельного поголів'я за рік.

Молодняк утримують у закритих приміщеннях на щілинних підлогах із мобільним роздаванням кормів.

Найдоцільніше застосовувати технології, які передбачають використання грубих і соковитих кормів, відходів харчової промисловості з оптимальним рівнем концкормів.

За таких умов годівлі вирощування молодняку на м'ясо може тривати до 16-18-місячного віку.

Великі підприємства капітало- і енергоємні, оскільки застосовується дороге й складне обладнання,

тому економічно вигідними є проекти павільйонної забудови, де передбачене мобільне роздавання кормів і видалення гною бульдозером.

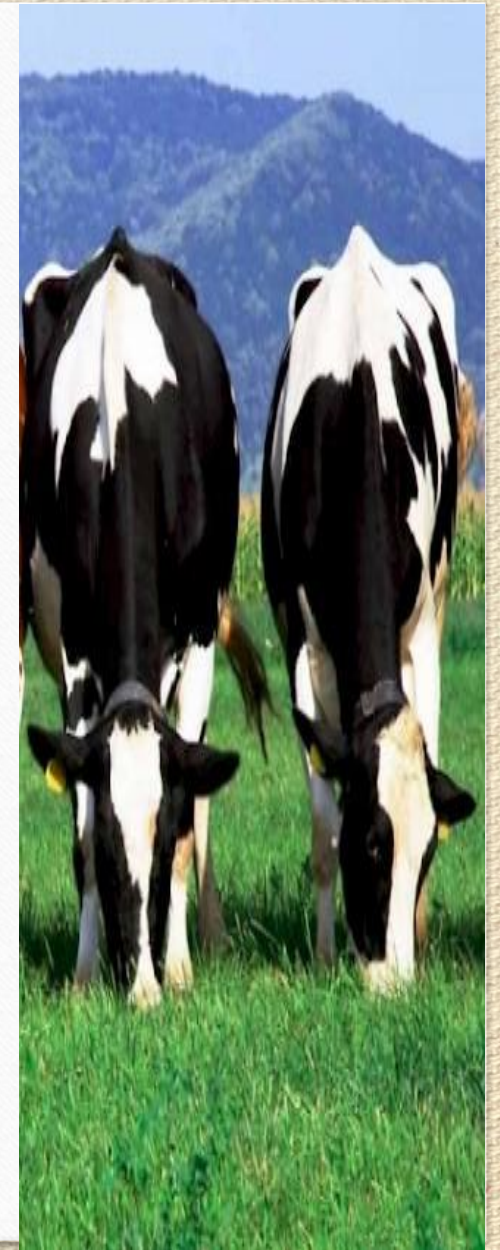

Система видалення гною самопливом ефективніша за затратами праці, але однією з умов її використання є спорудження в господарствах зрошувальної системи для внесення в ґрунт рідкої фракції гною.

Видалення гною в такий спосіб збільшує вартість будівництва порівняно з бульдозерним.

Будувати приміщення зі зберіганням гною у підвалах на фермах з вирощування і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби

економічно не вигідно, оскільки останні становлять значну частку основних виробничих потужностей.

З метою зниження витрат майданчики відкритого типу для вирощування й відгодівлі молодняку на м'ясо будують із місцевих матеріалів.

Між рядами секцій влаштовують кормові проходи для роздавання кормів мобільними засобами.

В умовах України використовують відгодівельні майданчики сезонної дії на 2500-10000 головомісць.

Взимку велику рогату худобу на м'ясо доцільно вирощувати в закритих приміщеннях, а влітку – на майданчиках.

Крім того, на кількість і якість яловичини впливають багато чинників:

- *селекція* – шляхом селекції в США і Австралії створені тварини з подвійною мускулатурою;
- *тип конституції* – тварини з більш щільною статурою мають більшу масу м'язів і на 3-5% більше вихід високоцінних відрубів;
- *тип годівлі* – концентратний тип дає жирне м'ясо, надлишкові вуглеводи призводять до некрозу печінки і дефектам шкіри;

- **стать** – у телиць менша маса туші, але більш ніжне м'ясо. У кастратів – на 20-30% менше вихід маси м'язів плечового пояса, ніж биків, але м'ясо більш соковите. При однаковій вгодованості бики мають більш високе м'язово-кісткове співвідношення, ніж телиці або кастрати, але при однаковій живій масі та віком у кастратів на 6-7% вище вміст жиру в туші і м'ясі. При однаковому інтенсивному рівні годівлі телиці будуть давати більш жирні туші, ніж кастрати і бики при однаковій масі тіла, хоча у биків воно на 20-25% буде вище;

- **скоростиглість** – у скоростиглих порід ожиріння туші починається при меншій живій масі;

- **голодування** – знижує більшою мірою масу жиру, м'язів і в останню чергу кісток;

- **вік** – яловичина дорослої худоби містить 25-40% жиру, 17-18% білка. Але якість її залежить від породи, вгодованості і рівня вирощування. Бажано на туші в області спини мати полив 0,5-0,7 см. така туша менше втрачає вологи, колір і у багатьох порід позитивна кореляція між поливом, мармуровістю і ніжністю м'яса;

- **біостимулятори** – найчастіше використовують синтетичні, похідні статевих чоловічих гормонів, інсулін, тканинні препарати та ін. Вони при повноцінній годівлі дають надбавку в енергії росту до 20% і підвищують вихід м'яса.

Також вагомий вплив на кількість та якість м'яса оказують вік та жива маса тварин (табл. 4).

Залежність м'ясної продуктивності бичків від живої маси

Таблиця 4

Показники	Жива маса, кг				
	200-300	301-350	351-400	401-450	451-600
Середня жива маса, кг	277	327	379	424	496
Маса туші, кг	142,2	167,2	200,1	277,1	269,5
Забійний вихід, %	51,2	51,2	52,8	53,6	54,3
Маса внутрішнього сала, кг	7,7	8,7	12,8	14,1	18,7
Вміст кісток в туші, %	20,4	19,7	19,3	18,6	17,4
Вихід м'якоті на 1 кг кісток, кг	3,9	4,1	4,2	4,4	4,8
Вміст в туші білку, кг	22,3	26,8	31,6	36,5	42,9
Вміст в туші жиру, кг	9,4	10,8	15,4	21,6	27,8

Зарубіжний досвід показує, що в системі заходів із забезпечення ефективного ведення скотарства стоїть селекція.

Селекційна робота має важливе значення у системі багатьох заходів із забезпечення прибуткового ведення тваринництва.

Поряд із селекцією та годівлею важливе значення для прибуткового ведення галузі скотарства має впровадження сучасних інноваційних технологій

Складові елементи прибуткового ведення скотарства

Селекція

підвищення
продуктивності

покращення порід і
ефективне
використання
генетичного
потенціалу

Годівля

оптимізація витрат

покращення якості
продукції

Технологія

удосконалення умов
утримання тварин

автоматизація і
роботизація
технологічних
процесів

Контрольні питання:

- 1. Охарактеризуйте м'ясну продуктивність великої рогатої худоби.*
- 2. Опишіть технологію, технологічні процеси та операції у м'ясному скотарстві.*
- 3. Перерахуйте системи та способи утримання худоби в м'ясному скотарстві.*
- 4. Опишіть фактори які впливають на кількість і якість яловичини.*
- 5. Охарактеризуйте чотири групи існуючих технології з виробництва яловичини.*